

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması

Müasir dövlətlərdə bütün sahələri əhatə edən inkişaf proqramlarının tətbiqi ölkənin güclənməsi baxımından ən vacib faktorlardan biri hesab edilir. Xüsusilə də elmi-kütləvi, mədəni-maarif və təhsil proqramlarının hazırlanması və təkmilləşdirilməsi çox vacibdir. Azərbaycanda bu istiqamətdə mühüm işlər görülsə də, mütəxəssislər hesab edirlər ki, ölkəni yenidən dünyanın elm-mədəniyyət beşiyinə çevirə bilən elmi-kütləvi, mədəni-maarif və təhsil proqramlarına ciddi ehtiyac var. Yəni bu istiqamətdə görülməsi işlər çoxdur.

Bizim elmimizin praktik nəticələri olmalıdır

Prezident İlham Əliyev AMEA-nın 80 illik yubiley yığıncağında bəyan edib ki, hər bir ölkənin inkişafını təbii resurslar yox, məhz cəmiyyətin intellektual potensialı, texnoloji inkişaf, elmin inkişafı müəyyən edir: "Yəni, təbii resurslar bizim üçün sadəcə olaraq bir vasitədir, bir imkan. Biz təbii resursların ixracından əldə etdiyimiz vəsaiti insan kapitalına yönəldək, texnoloji inkişafa yönəldək ki, gələcəkdə bizim inkişafımız dayanıqlı olsun. Hər kəs yaxşı bilir ki, təbii sərvətlər tükənən sərvətlərdir, gec-tez tükənəcək. Tükənməz sərvət isə intellektual potensialdır, amma o halda əgər buna sərmayə qoyularsa. O sərmayəni dövlət qoymalıdır. Ölkənin elm ictimaiyyəti, alimlər bu istiqamətdə öz səylərini göstərməlidirlər. Ona görə bu gün əsas vəzifələrdən biri texnoloji inkişafdır. Bizim elmimizin praktik nəticələri olmalıdır".

Resurs hələ inkişaf demək deyil, resursu imkana çevirmək lazımdır

Sözügedən məsələ ilə bağlı fikirlərini "Bakı-Xəbər"lə bölüşən yazıçı-publisist, Beynəlxalq "Alaş" Ədəbiyyat mükafatı laureatı Əkbər Qoşalı hesab edir ki, Prezident İlham Əliyevin AMEA-nın 80 illik yubiley yığıncağında səsləndirdiyi fikirlər elmi ictimaiyyətə ünvanlanmış ismarıq olmaqla yanaşı, Azərbaycanın gələcək inkişaf modelinin strateji yönünün konturlarını müəyyən edən siyasi açıqlamadır: "Dövlət başçısının çıxışında üç böyük məzmun xətti aydın görünür:

təbii resursların mahiyyəti, intellektual kapitalın həlledici rolu və texnoloji suverenliyin imperativi.

Bu çıxış bir daha təsdiq edir ki, Azərbaycan artıq "neft iqtisadiyyatı dönməsi"ni keçmiş bir ölkədir, indi qarşıda duran məsələ "bilgi və texnologiya iqtisadiyyatı dönməsi"ni formalaşdırmaqdır. Bəli, təbii sərvətlər bir vasitədir, məqsəd isə insan kapitalıdır. Azərbaycan müstəqillikdən bu yana enerji resurslarını milli inkişafın hərəkətverici gücünə çevirməyi bacardı. Lakin Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, indi bəşəriyyət elə bir mərhələyə qədəm qoyub ki, təbii sərvətlərin öz dəyəri də bilik üzərində qurulur. Neft yataqları tükənə bilər, əlbəttə; qaz kəmərləri də zamanla öz önəmini azalda bilər, lakin insanın zəkası, elm potensialı, yaradıcı gücü tükənməzdir – əgər ona yatırım qoyularsa. Resurs hələ inkişaf demək deyil, resursu imkana çevirmək lazımdır. İnkişafı isə nə insanlığı, nə də insan amilini gözərd etməməklə şərtlənməlidir. Fikrimcə, Prezidentin fikirlərindəki əsas konsept bu idi".

Ə.Qoşalı onu da qeyd etdi ki, bu, həm də Azərbaycanın milli inkişaf fəlsəfəsində dönüş nöqtəsi kimi şərh edilə bilər: "Enerjinin yaratdığı iqtisadi imkan artıq bilgi iqtisadiyyatının formalaşdırılmasına yönəldirilir. Yəni neft qazanırdı, qazananı yatırım isə texnologiyaya, elmə, təhsilə, innovasiyaya çevrilməlidir. Elm dövlət siyasətinin strateji sütunu kimi çıxış edə bilər. Azərbaycan elmi müəyyən zamanlarda maddi-texniki bazanın çatışmazlığı, müasir araşdırma infrastrukturunun zəifliyi və global elmi proseslərdən təcrid olunma kimi problemlərlə üz-üzə qalmış ola bilər. Prezidentin çıxışı bu gerçəkliyin açıq və heç nəyi bəzəmədən ifadəsidir: "Elmin praktik nəticələri olmalıdır". Bax, bu cümlə əslində masa üzərinə yumruq vurmaq kimidir. Elm yalnız məruzələrdən, konfranslardan, formal hesabatlardan ibarət olmamalıdır, təbii. Elm:

-iqtisadiyyata məhsul verməli,
-texnologiyaya bilik verməli,
-dövlətə strateji üstünlüklər qazandırmalı,
-milli təhlükəsizliyə innovativ dayaq yaratmalıdır. Əslində, Prezident AMEA-nı yeni dönmənin elm modelinə keçməyə çağırır:

-fundamental tədqiqat, tətbiqi sonuc, texnoloji səmərə və iqtisadi təsirin toplusu.

Texnoloji inkişaf müstəqilliyin yeni mərhələsi ola bilər deyənlər haqlıdır. Azərbaycanın son illərdə qazandığı hərbi-siyasi uğurlar da texnologiya ilə sıx bağlıdır. 44 günlük Vətən müharibəsi artıq bütün

Prezident elm və təhsil proqramları ilə bağlı yeni tələblər qoydu...

dünyaya göstərdi ki, gələcəyin gücü zirehdə deyil, zəkanın yaratdığı ağıllı texnologiyadadır. Prezident İlham Əliyevin 80 illik yubiley yığıncağında çıxışı da eyni məntiqi davam etdirdi. Azərbaycan:

-süni intellekt sahəsində irəliləməlidir;

-nanotexnologiya və biotexnologiyada sonuclar əldə etməlidir;

-maşınqayırma və hərbi sənayedə innovasiyaya söykənməlidir;

-yüksek texnoloji istehsal gücünü artırmalıdır.

Bu, müstəqilliyin geosiyasi təminatı anlamına gəlir. Çünki XXI yüzillikdə ən güclü ordu, ən dayanıqlı iqtisadiyyatı və ən çevik siyasəti texnoloji üstünlük müəyyən edir. Azərbaycan elminin qarşısında dayanan əsas sual budur: Biz kimin elmini yaradırıq? Özümüzünkü? Yoxsa kiminsə təkrarı sayılan bir model?

Prezidentin fikirləri göstərir ki, AMEA-nın missiyası dəyişir:

-köhnəmiş strukturlar yenilənməli,

-şəffaf və rəqabətli mühit formalaşmalı,

-gənc alimlər üçün platformalar açılmalı,

-dünya səviyyəli laboratoriyalar yaradılmalı,

-global elmi şəbəkəyə inteqrasiya güclənməlidir.

Azərbaycan elmi dünyada söz yiyəsi olacaq səviyyədə işləməlidir. Beləliklə, Azərbaycanın gələcəyinin adı - zəka yatırımı, zəkaya yatırım yaxud zəkalı yatırım sayıla bilər. Prezidentin çıxışı bir daha təsdiq edir ki, Azərbaycan neft yüz ilini arxada qoyaraq bilgi yüz ilinə daxil olur. Bu yüz ilin ən böyük sərvəti - intellektir. Azərbaycan bu sərvəti yaratmaq gücündədir və bu gün verilən siyasi mesajlar gələcək onilliklərin yol xəritəsi olmağı haqq edir.

-Resurs - vasitədir;

-Zəka - məqsəddir;

-Elm - müstəqillikdir;

-Texnologiya - gücdür.

Azərbaycan bu dörd sütun

üzərində yeni inkişaf arxitekturasını qurur. Prezident Əliyevin AMEA-da səsləndirdiyi fikirlər bu arxitekturanın strateji manifesti kimi dəyərləndirilə bilər".

Vidadi ORDAHALLI
Yazı Azərbaycan
Respublikasının Medianın
İnkişafı Agentliyinin
maliyyə dəstəyilə çap olunur.